

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1937 kl. 3 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om åtgärder till motverkande av folkströmningen från landsbygden till städerna.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 291, har herr *Bagge* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära skyndsamt utredning angående flykten från landsbygden till städer och stadsliknande samhällen, dess konsekvenser särskilt för jordbrukets och för städernas utveckling, vidare av de åtgärder till landsbygdens fromma, som kunna finnas välfogade och ändamålsenliga för att hämma denna strömning, likaså att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan ge anledning.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från *Yttranden*. lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen samt dessutom berett följande organisationer tillfälle att inkomma med yttranden: Hushållningssällskapens ombuds förvaltningsutskott, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Jordbrukarungdomens förbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Fredrika-Bremerförbundet, Samverkande bildningsförbunden, Svenska landskommunernas förbund, Svenska lantarbetarförbundet, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Svenska skogs- och flottningsarbetarförbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Allmänna valmansförbundets centrala kvinnoråd, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund. Endast Svenska landskommunernas förbund avstyrker motionen under hänvisning till att befolkningskommissionen tillsatts med uppgift att verkställa en allsidig undersökning om vårt lands befolkningsfråga, till vilken fråga det i motionen berörda spörsmålet måste anses höra, och utredning således redan vore igångsatt. I övriga inkomna yttranden tillstyrkes antingen utredning i enlighet med motionens hemställan eller ock att de framförda synpunkterna måtte beaktas i annat sammanhang. Svenska skogs- och flottningsarbetarförbundet tar dock ej ställning till utredningskravet.

Utskottet vill för sin del understryka vikten av det problem, som beröres i motionen och som otvivelaktigt förtjänar den största uppmärksamhet. *Utskottet.*

Väl har den allttjämt pågående flyttningen från landsbygd till städer ägt rum under en lång följd av år och är icke någon för vårt land utmärkande företeelse, men i den mån denna flyttning hos oss har sin orsak i landsbygdens ogynnsamma ställning i förhållande till städerna, kunna åtgärder från statens sida med fog ifrågasättas för att utjämna denna olikhet.

Utskottet anser sig dock från början böra framhålla, att enligt dess mening, vilket f. ö. även i motionen påpekas, sysselsättningsmöjligheterna inom jordbruket genom en ständigt fortgående rationalisering av jordbruksarbetet relativt sett minskats. Att den sålunda frigjorda arbetskraften kunnat uppsugas av en expanderande industri, av handel och transportväsen o. s. v. kan ej betraktas som annat än lyckligt. Det kan ej vara ett jordbruksintresse att kvarhålla människor på landsbygden, för vilka sysselsättning där saknas, eller till högre antal, än som är erforderligt för en produktion av jordbruksalster till en myckenhet, som kan vinna lönande avsättning. Att genom konstlade medel söka hindra överflyttning av arbetskraft från jordbruk och besläktade näringsgrenar till mera lönande sysselsättning finner utskottet med andra ord icke befogat. Det torde tvärtom kunna anses vara till fördel för även de inom jordbruket sysselsatta, om överskottsbefolkningen kan erhålla arbete inom andra näringsgrenar, vilket visserligen icke behöver innebära en flyttning från landsbygden.

Befolkningens starka dragning till städer och stadsliknande samhällen har enligt utskottets mening sin främsta orsak i de olikheter i lönehänseende och arbetsförhållanden i övrigt, som varit rådande. Om och i den mån landsbygdens arbetskraft kan beredas högre lön, kortare arbetstid och gynnsammare betingelser över huvud taget, torde den viktigaste orsaken till flykten från landsbygden i varje fall avsevärt försvagas. Redan hava ju i detta hänseende åtskilliga åtgärder vidtagits, och det är utskottets övertygelse, att ett fortsättande på denna väg kan leda till betydande resultat i motionens syfte.

Bostadsstandarden är tvivelsutan även en viktig anledning till att människor söka sig till städerna. Det är därför av vikt, att staten även i fortsättningen medverkar till en förbättring av landsbygdens bostadsbestånd. Särskilt vad landsbygdens kvinnor beträffar vill utskottet gärna understryka de önskemål, som i yttrandena från olika kvinnoorganisationer kommit till synes och som gå ut på att genom förbättrad teknisk utrustning, standardisering och rationalisering underlätta kvinnornas arbete i landsbygdshemmen och bereda landsbygdskvinnorna en drägligare tillvaro. Därigenom borde de motiv, som nu föranleda den kvinnliga ungdomen att söka sig till städerna, försvagas, varigenom den hotande och icke önskvärda disproportionen mellan könen på landsbygden skulle utjämnas.

Möjligheterna att tillfredsställa de kulturella behoven få icke förglömmas. Utskottet avser härvid icke endast den andliga kulturen utan även den kroppsliga. Vad i motionen därvid anförts om önskvärdheten av ekonomiskt

stöd för byggande och anläggning av samlingslokaler, idrottsplatser, badplatser o. d. samt bidrag till studieverksamheten i olika former, finner utskottet synnerligen behjärtansvärt. Ökade möjligheter till förädlade nöjen och förströelser böra därvid på intet sätt förbises.

Sannolikt skulle det visa sig fördelaktigt, om särskilt småindustri och hantverk i ökad omfattning kunde förläggas till landsbygden. De fasta produktionskostnaderna torde kunna hållas lägre, om tillverkningen förlägges dit, utan att de anställda därför skulle komma i ett sämre läge. Det synes därför motiverat, om staten, då den vidtager produktionsstimulerande åtgärder, toge ökad hänsyn till dylika omständigheter. Det synes dessutom utskottet icke osannolikt, att en mera spridd industri skulle visa sig äga större motståndskraft mot konjunktursvängningar.

På vissa i och för sig begränsade men likafullt betydelsefulla områden torde vidare åtgärder kunna vidtagas, som vore ägnade att försätta landsbygden i ett åtminstone jämförelsevis bättre läge. Sålunda förefaller det utskottet, som om t. ex. vid dyrortsgruppering andra och bättre jämförelselinjer borde prövas, så att hänsyn mera än nu toges till exempelvis kvalitetskillnaden i fråga om bostäder. En rimligare fördelning av skattebördan torde likaledes, såsom i något yttrande framhållits, kunna leda till större jämställdhet mellan städer och landsbygd. Genom att en så stor del av landsbygdens ungdom söker sig bort från födelse- och uppfostringsorten komma de kostnader, som uppfostran och utbildning med nödvändighet kräva, att vila tungt på landsbygden. Kunde dessa kostnader på något sätt kompenseras, synes det utskottet vara en önskvärd åtgärd.

Utskottet finner således, att en utredning i motionens syfte är befogad. Då det emellertid kunde antagas, att befolkningskommissionen komme att ägna även dessa spörsmål uppmärksamhet, har utskottet låtit rikta en förfrågan till denna kommissions ordförande, huruvida avsikten vore att låta utreda problemet, samt fått det svaret, att kommissionen ämnar i en snar framtid göra frågan till föremål för allsidig utredning. Det synes under sådana förhållanden utskottet överflödigt att hos Kungl. Maj:t göra särskild hemställan om utredning. Samtidigt som utskottet vill understryka önskvärdheten av att befolkningskommissionens utredning måtte bedrivas med all nödig skyndsamhet och göras så allsidig som möjligt, får utskottet alltså hemställa,

att motionen II: 291 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 april 1937.

På utskottets vägnar:

KARL MÄLER.

Närvarande: herrar *Måler*, *Eriksson* i Frägsta, *Larsson* i Julita, *Johansson* i Mysinge, *Johansson* i Öckerö, *Janson* i Frändesta, fru *Björck*, herrar *Annér*, *Jacobson* och *Andersson* i Torngård.

Reservation

av herrar *Eriksson* i Frägsta och *Janson* i Frändesta, som ansett, att utskottets utlåtande från och med det stycke, som börjar med orden »Utskottet finner således», bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner det således synnerligen önskvärt, att en utredning, på sätt motionärerna tänkt sig, kommer till stånd.

På förekommen anledning har utskottet till befolkningskommissionens ordförande riktat en förfrågan, huruvida kommissionen hade för avsikt att verkställa en utredning av förevarande spörsmål, och därvid av honom erhållit det besked, att kommissionen i en snar framtid komme att göra frågan till föremål för allsidig utredning.

Såvitt utskottet kunnat finna synes en viss osäkerhet kunna råda därom, huruvida det komplex av olika spörsmål, som i motionen beröras, rymmas inom ramen för de uppgifter, kommissionen enligt sina direktiv har att taga befattning med. Utskottet vill därom icke yttra någon mening, stridande mot den uppfattning kommissionens ordförande därutinnan synes företräda. Emellertid vill utskottet framhålla, att det synes önskvärt, att uppdraget att verkställa den ifrågavarande utredningen anförtros åt en sakkunnigkommitté, som någorlunda odelat kan ägna sig åt utredningsuppdraget och således med största möjliga skyndsamhet kan föra utredningsarbetet till slut. Huruvida detta kan bliva fallet, därest utredningen omhändertages av befolkningskommissionen med dess synnerligen maktpåliggande och tidsödande uppgifter i övrigt, undandraget sig utskottets bedömande. Enligt utskottets mening bör fördenskull frågan om vem som bör verkställa utredningen av här förevarande spörsmål lämnas helt öppen och således sådana direktiv från riksdagens sida undvikas, som äro ägnade att avskära möjligheterna att åt en särskild, för ändamålet tillsatt sakkunnigkommitté anförtro ifrågavarande utredningsuppdrag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning angående flykten från landsbygden till städer och stadsliknande samhällen, dess konsekvenser särskilt för jordbrukets och för städernas utveckling, vidare av de åtgärder till landsbygdens fromma, som kunna finnas välbefogade och ändamålsenliga för att hämma denna strömning, likaså att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, var-till utredningen kan ge anledning.»